

Сучасні підходи до викладання дисципліни «Педіатрія» студентам IV курсу медичного факультету на кафедрі факультетської педіатрії як засіб формування їх креативної особистості

Т.Є. Шумна

Запорізький державний медичний університет, м. Запоріжжя, Україна

Мета роботи при викладанні дисципліни «Педіатрія» на кафедрі факультетської педіатрії полягає в розвитку креативної особистості студентів шляхом відмови від механічного перенесення знань і удосконалення індивідуальної практично-орієнтованої діяльності зі студентами, від засвоєння теоретичних знань до практичного застосування.

Пацієнти та методи. Студентам IV курсу медичного факультету Запорізького державного медичного університету запропоновано добровільно пройти тестування для визначення рівня їхнього інтелектуального розвитку. Методика «Культурно-вільний тест на інтелект» (CFIT), яку запропонував Кеттел, використана як для індивідуального, так і для групового обстеження, причому опитувальні форми представлені у вигляді малюнків і схем, тому результати тестування не залежали від впливу факторів навколишнього середовища, культури та освіти на студентів.

Результати. Розвиток креативної особистості студентів спрямований на подальший розвиток їхніх природних здібностей, поліпшення ефективності та результативності навчання, підвищення формування професійних вмінь та навичок.

Висновки. Вивчення дисципліни «Педіатрія» із залученням інноваційних педагогічних підходів формує у студентів ініціативність, стійкий інтерес до предмету та процесу пізнання, підвищує навчальну, науково-дослідницьку та практичну діяльність.

Ключові слова: кафедра, педіатрія, креативність, викладання, студенти.

Вступ

Сьогоднішня — це час суттєвих змін у науці, інформаційному середовищі, освіті та медицині. В умовах підготовки фахівців за Болонською системою освіти та сучасного реформування медицини на сімейний напрямок ще більше зростає значущість викладання педіатрії, яке проводиться за модульною системою і потребує ретельної організації навчального процесу та використання нових методів викладання [2, 6]. Проблеми педіатрії є найважливішими в діяльності кожного лікаря, а особливо сімейного, оскільки доросла людина з усіма її індивідуальними особливостями формується з дитинства. Останніми роками педіатрія викладається за модульною системою, що потребує ретельної організації навчального процесу, а основним фактором його якості залишається мотивація до процесу засвоєння знань [1, 3, 5, 14].

Новітні методи викладання, спеціальні навчальні техніки та прийоми дають змогу оптимально підбирати той чи інший метод викладання відповідно до рівня знань, потреб, інтересів студентів, причому особливий акцент ставиться на формуванні як суто спеціальних медичних практичних навичок, так і комунікаційних, які полягають у здатності до спільної (командної) роботи, дотриманням етики тощо [4, 7].

Сьогодні одним із пріоритетних напрямів політики нашої держави є турбота про обдаровану і талановиту молодь, її творчий, інтелектуальний та професійний розвиток. Як зазначено у Національній доктрині розвитку освіти, «державна повинна забезпечувати в нашої молоді розвиток здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації особистості» [10, 12]. Водночас, суспільству потрібні лікарі, які здатні приймати нестандартні рішення, мають високий рівень теоретичної та практичної підготовки, вміють творчо та креативно мислити, але процес їх професійного становлення починається ще на етапі навчання студентів у медичному вузі [8, 11].

Мета роботи при викладанні дисципліни «Педіатрія» на кафедрі факультетської педіатрії полягає в розвитку креативної особистості студентів шляхом відмови від механічного перенесення знань та удосконалення індиві-

дуальної практично-орієнтованої діяльності зі студентами, від засвоєння теоретичних знань до практичного застосування.

Поняття «креативність» має позитивний зв'язок з інтелектом і є загальною характеристикою особистості, що характеризується креативним мисленням із новим підходом до пізнавальної діяльності, здатністю до нестандартної та оригінальної постановки і вирішення проблеми; генерування великої кількості різноманітних ідей; аналізу, синтезу та удосконалення отриманої інформації при поєднанні нових аналогій мислення та існуючих знань у процесі пізнавальної діяльності [9, 13].

Матеріали та методи дослідження

Для цілісного досягнення поставленої мети студентам IV курсу медичного факультету запропоновано добровільно пройти тестування для визначення рівня їх інтелектуального розвитку. Методика «Культурно-вільний тест на інтелект» (CFIT), яку запропонував Кеттел, використана як для індивідуального, так і для групового обстеження, причому опитувальні форми представлені у вигляді малюнків і схем, тому результати тестування не залежали від впливу на студентів факторів навколишнього середовища, культури та освіти [9].

Результати дослідження та їх обговорення

За результатами тестування, у 46,94% студентів IV курсу медичного факультету (28,57% — з бюджетної, 18,37% — з контрактної форми навчання), які вступили до Запорізького державного медичного університету у 2010 р., показник рівня IQ перевищував 110 балів, що свідчило про високий рівень їх інтелектуального розвитку та природну обдарованість. Для порівняння: тільки 21,04% студентів 2008 р. зарахування на I курс навчання (по 10,52% з бюджетної та контрактної форми навчання) набрали високу кількість балів показника рівня IQ. Отже, за ці два роки близько удвічі збільшилась кількість обдарованих студентів, що вже на початку навчання мають високий потенціал до успішного старту в оволодінні майбутньої професії. Тому одним із вирішальних завдань на кафедрі

факультетської педіатрії є подальший розвиток їхніх природних здібностей до навчання, креативного мислення та талантів. Дуже важливо, щоб студенти не розчарувалися у своїй майбутній професії, не стали середньостатистично навчатися на «4» і «3», а примножили природні здібності та проявили себе якнайкраще і повною мірою змогли реалізуватись у своєму покликанні. Тому іноваційний підхід до навчання, принцип наставництва, обмін досвідом, розвиток креативності дає найбільш плідні результати в розкритті природних здібностей студентів.

На кафедрі факультетської педіатрії обов'язковою методологією організації учебного процесу для студентів IV курсу медичного факультету є кредитно-модульна система, яка базується на об'єднанні модульних технологій навчання та залікових одиниць вимірювання засвоєння учебного матеріалу. Кредит складається з усіх видів учебної роботи – аудиторної та самостійної. Усього на вивчення дисципліни «Педіатрія» на IV курсі протягом VII–VIII семестрів навчання виділено 1 модуль, або 4,5 кредиту (ECTS). З них передбачено 110 аудиторних, які включають 30 лекційних і 80 годин практичних занять і 25 годин самостійної роботи. Програма навчання передбачає проведення підсумково-модульного контролю, який проводиться на останніх заняттях або відповідно до кредитних термінів. Обов'язковою є курація хворих і захист історій хвороб. При курації хворих студенти демонструють уміння фізикальних обстежень, визначення окремих синдромів, інтерпретацію лабораторних та інструментальних методів дослідження. Під час захисту історій хвороб студенти проводять диференційний діагноз та обґрунтовують остаточний клінічний діагноз, демонструють знання сучасних протоколів лікування з елементами фармакокінетики та фармакогнозії захворювань. Щоб студенти звикали до самостійності і вже зі студентської лави вміли заповнювати медичну документацію в реальних умовах, вони заповнюють учебовий лист медичних призначень, в якому, як справжні лікарі, вказують медичні препарати, дозування та частоту їх вживання, призначають дієту, фізіотерапію, план обстежень і виписують рецепти на учебових рецептурних бланках. Теоретична підготовка студентів здійснюється під час лекцій, практичних занять, самостійної роботи. Підготовка лекцій проводиться на високому методичному рівні з використанням відео-, мультимедійних презентацій, відеофільмів, графічних та інтегративних схем патогенезу, з демонстрацією матеріалів із медичної практики та сучасних інструментальних методів дослідження, що значно мотивує увагу слухачів до викладання матеріалу. Важливим засобом забезпечення якісної підготовки студентів та контролю знань є проведення тестування, у тому числі із залученням комп'ютерного програмного забезпечення RATOS. 2.0, з використанням бази тестів із педіатрії різного рівня складності, які містять певну змістовну інформацію, зручні в користуванні, охоплюють питання надання невідкладної допомоги та диференціального діагнозу. Щоб більш стандартизовано та об'єктивно оцінити підготовку студентів, використовуються і ситуаційні задачі з педіатрії, що дає змогу контролювати не тільки рівень теоретичних знань студентів, але й розвиток логічного професійного мислення майбутніх лікарів. Загальновідомо, що теоретичні знання повинні підкріплюватися практичним вмінням реалізувати їх у дійсності, а в кризових ситуаціях, де необхідна невідкладна медична допомога, саме швидкі та вправні дії лікаря, доведені до автоматизму, рятують життя пацієнтів. Тому значна увага приділяється засвоєнню студентами практичних навичок біля

ліжка тематичних хворих. До того ж наявність на кафедрі факультетської педіатрії сучасних муляжів і фантомів дає змогу модернізувати навчальний процес та активізували самостійну роботу студентів, відпрацьовуючи практичні навички і по декілька разів повторюючи техніку перкусії, пальпації, маніпуляції, виконання клінічних процедур та техніки серцево-легеневої реанімації. Різноманітність ляльок-муляжів і фантомів дозволяє студентам адаптувати свої дії та підібрати відповідний інструментарій як до дітей, так і дорослих, що відповідає необхідним вимогам підготовки сімейного лікаря знати особливості забезпечення життєдіяльності дитячого та дорослого організму. Світлові індикатори на реанімаційному фантомі дають змогу об'єктивно оцінити правильність виконання практичних навичок, підвищити в студентів мотивацію до навчання та відповідальність за наслідки своїх професійних дій у реальних життєвих ситуаціях.

Креативне навчання – це процес постійної співпраці викладача і студента. Тому навчальний процес організується як живий контакт партнерів, в якому викладач здійснює постійний супровід студентів, дає рекомендації, спонукає їх до творчої діяльності, до формування понять проблем, гіпотез, пошуку шляхів їх вирішення і сам власним прикладом демонструє певний спосіб дій (обстеження та лікування пацієнта) в процесі навчання. При цьому навчальний процес зливається з реальним життям, із рішенням конкретних завдань, тому студенти стають більш зацікавленими в справі, якою вони займаються разом із викладачем. Розвиток у студентів ініціативності, як головного фактора креативного навчання, та розвиток креативного мислення забезпечується розвитком у студентів здібностей до самостійного формулювання власних думок, ведення конструктивного діалогу. На практичних заняттях створені психологічно комфортні умови, за яких кожен студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність завдяки використанню таких педагогічних підходів, як робота в парах або групах, рольові ігри, моделювання, участь у диспутах, обговорення тем за круглим столом і проведення учебових майстер-класів. Моделювання життєвих ситуацій, спільне вирішення проблем сприяє генерації різнопланових, іноді неймовірних, думок та ідей. У навчальному процесі використовуються елементи винахідницької діяльності студентів, і незважаючи на те, що ті відкриття, які вони можуть зробити, давно відомі, досвід поєднання науково-дослідницької, пошукової, навчальної та практичної діяльності сприяє розкриттю їх природних здібностей. Наприклад, разом із викладачем проводиться бронхолітичний тест для оцінки реактивності бронхів; визначення показників пікової швидкості видиху за показниками пікфлоуметрії до та після небулайзерної терапії бронхолітиком, або при поєднанні бронхолітика з глюкокортикостероїдом для визначення найбільш ефективного способу купірування бронхіальної обструкції; вимірювання артеріального тиску в дітей різного віку з використанням набору манжеток відповідної ширини та довжини (4x8, 6x2, 9x18, 10x24 см); визначення вегетативного забезпечення серцевої діяльності при вимірюванні артеріального тиску в кліно- та ортоположенні; запис електрокардіограми та ритмограми при електрокардіографічному дослідженні дітей із порушенням серцевого ритму; визначення середнього тиску на легеневої артерії в дітей із бронхіальною астмою або частоти поєднання диспластичних змін із боку серця (додаткових хорд лівого шлуночка, пролапсу клапанів) із наявністю деформацій та/або перетинок жовчного міхура за результатами ультразвукового дослідження серця і органів черевної порож-

нини на кафедральному ультразвуковому апараті «Esaote Mylab 50». А за допомогою отолярингологічних наборів студенти вчать проводити диференційну діагностику інфекційних та алергічних ринітів, наявності інородного тіла в носі. Все це є дуже важливим для набуття та удосконалення практичного досвіду з педіатрії в майбутніх сімейних лікарів, що дасть змогу їм комплексно підходити до лікування пацієнта, не звужуючись до рамок однієї спеціалізації, а це сприятиме зменшенню кількості лікарських помилок як у діагностиці, так і в лікуванні.

Викладений досвід викладання дисципліни «Педіатрія» на кафедрі факультетської педіатрії дає змогу виділити фактори, які заважають прояву креативних здібностей у студентів, — найчастіше це острах виглядати смішним у своїх судженнях та діях, побоювання оцінювати відповіді чи дії інших студентів; завищена оцінка значущості власних ідей. Подолати вищезазначені труднощі можна за допомогою створення в пізнавальній діяльності студентів ситуації успіху та відчуття правильності виконання задачі, що досягається наявністю відповідної мотивації, побу-

дови викладачем кожного заняття так, щоб у студентів сформувався стійкий інтерес до предмету та процесу пізнання, підвищились навчальна активність, бажання творити і пізнавати, що власне і сприяє розвитку їх креативної особистості.

Висновки

1. На кафедрі факультетської педіатрії в Запорізькому державному медичному університеті постійно вдосконалюється навчальний процес для забезпечення високої європейської якості вітчизняної медичної освіти.

2. Розвиток креативної особистості студентів спрямований на подальший розвиток їхніх природних здібностей, поліпшення ефективності та результативності навчання, підвищення формування професійних вмінь і навичок.

3. Вивчення дисципліни «Педіатрія» із залученням інноваційних педагогічних підходів формує в студентів ініціативність, стійкий інтерес до предмету і процесу пізнання, підвищує навчальну, науково-дослідницьку та практичну діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрейцев В. Сучасна правнича наука та освіта: на шляху до Болонського процесу / В. Андрейцев // Вища школа. — 2005. — № 3. — С. 36—54.
2. Бабкіна О. Проблеми підвищення якості вищої освіти в Україні у контексті Болонських реформ / О. Бабкіна // Освіта і управління. — 2006. — № 1. — С. 91—95.
3. Болонский процесс: медицинское образование в контексте творческих педагого-психологических подходов / О.И. Шушляпин, В.Д. Бабаджан, Н.Г. Риндина [и др.] // МЛ. — 2012. — № 6. — С. 16—20.
4. Волкова, Н.П. Педагогіка: навч. посіб. / Н.П. Волкова. — К.: Академвидав, 2007. — 616 с.
5. Волосовець О.П. Зміст і форми організації самостійної роботи студента у вищих медичних навчальних закладах IV рівня акредитації / О.П. Волосовець, І.С. Вітенко // Медична освіта. — 2004. — № 1. — С. 5—8.
6. Галюк В.М. Значення принципів Болонського процесу ц підвищенні якості навчання на кафедрі внутрішньої медицини / В.М. Галюк, Н.М. Галюк, М.І. Яворський // Буковинський мед. вісник. — 2012. — № 3. — С. 159—160.
7. Дмитришина Б.Я. Досвід організації самостійної роботи студентів IV курсу з педіатрії та його адаптація до умов кредитно—модульної системи навчання / Б.Я. Дмитришина, Л.В. Беш // Запорожский мед. журнал. — 2009. — Т. 11, № 5. — С. 133—135.
8. Кульчицький В.Й. Формування професіогенезу особистості студентів медичних вузів України / В.Й. Кульчицький // Мед. освіта. — 2012. — № 1. — С. 36—39.
9. Маклаков А.Г. Общая психология / А.Г. Маклаков. — СПб.: Питер, 2002. — 592 с.
10. Національна доктрина розвитку освіти [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua. — Назва з екрана.
11. Поляченко Ю.В. Медична освіта у світі та в Україні / Ю.В. Поляченко, В.Г. Передерій. — К.: Книга плюс, 2005. — 284 с.
12. Проблеми вищої медичної освіти України в умовах Болонського процесу / О.І. Панасенко, В.П. Буряк, А.Г. Каплаушенко [та ін.] // Запорізький мед. журнал. — 2011. — № 3. — С. 105—107.
13. Пономарьова-Семенова Р.О. Психологічні аспекти розвитку креативності обдарованої особистості / Р.О. Пономарьова-Семенова // Обдарована дитина. — 2007. — № 7. — С. 12.
14. Федченко С.Н. Использование современных технологий, системы контроля и коррекции знаний студентов в контексте Болонского процесса / С.Н. Федченко // Клінічна та експериментальна патологія. — 2006. — Т. 5, № 1. — С. 53—56.

Современные подходы к преподаванию дисциплины «Педиатрия» студентам IV курса медицинского факультета на кафедре факультетской педиатрии как способ формирования их креативной личности

Т.Е. Шумная

Запорожский государственный медицинский университет, г. Запорожье, Украина

Цель работы при преподавании дисциплины «Педиатрия» на кафедре факультетской педиатрии заключается в развитии креативной личности студентов путем отказов от механического перенесения знаний и усовершенствования индивидуальной практически-ориентированной деятельности со студентами, от усвоения теоретических знаний к практическому применению.

Пациенты и методы. Студентам IV курса медицинского факультета Запорожского государственного медицинского университета предложено добровольно пройти тестирование для определения уровня их интеллектуального развития. Методика «Культурно-свободный тест на интеллект» (CFIT), которую предложил Кеттел, использована как для индивидуального, так и для группового обследования, причем опрашиваемые формы представлены в виде рисунков и схем, поэтому результаты тестирования не зависели от влияния на студентов факторов окружающей среды, культуры и образования.

Результаты. Развитие креативности у студентов направлено на дальнейшее развитие их способностей, повышение эффективности и результативности обучения, формирования профессиональных навыков.

Выводы. Изучение дисциплины «Педиатрия» с внедрением инновационных педагогических подходов формирует у студентов инициативность, стойкий интерес к предмету и процессу познания, повышает качество образовательной, научно-исследовательской и практической деятельности.

Ключевые слова: кафедра, педиатрия, креативность, преподавание, студенты.

Modern approaches of teaching of «Pediatrics» discipline for students of the IV course of the Medical Faculty at the Department of Facultative Pediatrics as a way to build their creative personality

T.E. Shumnaya

Zaporizhzhya State Medical University, Zaporizhzhya, Ukraine

The objective of the work during the teaching of discipline «Pediatrics» discipline in the Department of Facultative Pediatrics is to develop students' creative personality by the way of refusing from the mechanical transfer of knowledge and improvement of individual practically oriented activities with students from mastering theoretical knowledge to practical application.

Patients and methods. For students of the IV course of the Medical Faculty of the Zaporizhzhya State Medical University was proposed voluntarily undergo testing to determine the level of their intellectual development. The method of «Cultural- free test for intelligence» (CFIT), which was proposed by Cattell, used as for the individual so for the group examination, moreover the respondents were presented in the form of pictures and diagrams that is why the test results did not depend on the impact on students of environmental factors, culture and education.

Results. The development of creativity in students is aimed at further development of their abilities, increasing of efficiency and training results, development of professional skills.

Conclusions. The study of «Pediatrics» discipline with the introduction of innovative pedagogical approaches generates students' initiative, a strong interest in the subject and the process of cognition, improves the quality of educational, scientific and research and practical activity.

Key words: department, pediatrics, creativity, teaching, students.

Сведения об авторах:

Шумная Тамара Евгеньевна - к. мед. н., доц. каф. факультетской педиатрии ЗДМУ. Адрес: г. Запорожье, пр. Маяковского, 26, ЗДМУ; тел.: (0612) 224-94-07.

Статья поступила в редакцию 28.01.2014 г.

НОВОСТИ

Витаминизация хлеба против патологий позвоночника у детей

Правительство Великобритании планирует законодательно ввести обязательное добавление фолиевой кислоты во все сорта хлеба, которые поступают в продажу на территории страны. Это позволит уменьшить число случаев рождения детей с тяжелыми уродствами.

По мнению представителей министерства здравоохранения Соединенного Королевства, обогащение муки для выпекания фолиевой кислотой поможет ежегодно предотвратить не менее 300 случаев появления на свет детей с расщеплением позвоночника.

В настоящее время более 900 британских младенцев появляются каждый год на свет с врожденными пороками развития нервной трубки (спина бифида). Предупредить развитие этого тяжелейшего порока внутриутробного развития с помощью приема беременными женщинами фолатов (фолиевая кислота или витамин B9) очень сложно, так при как дефиците этого витамина в организме будущей матери аномалия развивается уже к концу первого месяца беременности.

А ведь в этот период многие женщины даже не подозревают, что беременны.

Считается, что добавление фолатов в муку для выпечки хлеба также значительно уменьшит процент сердечно-сосудистых заболеваний и некоторыми формами рака у взрослых.

Британские компании — производители хлеба и хлебобулочных изделий, — с пониманием относятся к предстоящему нововведению.

Введение подобной меры обсуждалось в британском правительстве и научных кругах на протяжении последних 23 лет.

Возможно, что толчком к изменениям стали недавние драматические события в Шотландии — на протяжении января этого года там один за другим появились на свет 15 новорожденных с врожденным расщеплением позвоночника.

Фолиевую кислоту в обязательном порядке добавляют в хлеб в более чем 50 странах мира, включая США и Канаду.

Подобная мера снижает риск рождения ребенка с тяжелым врожденным дефектом позвоночника на 40–50%.

Источник: <http://medexpert.org.ua>